

ENERGETSKA OBNOVA MUZEJA GRADA RIJEKE

mr.sc. VELID ĐEKIĆ □ Muzej grada Rijeke, Rijeka

Energetska obnova objekata javne namjene koju realizira Grad Rijeka sufinancirana novcem iz europskih fondova obuhvatila je i zgradu Muzeja grada Rijeke, u kojoj ta ustanova djeluje od svog osnutka 1994.

U trenutku donošenja odluke o uključanju Muzeja u popis objekata javnog sektora što su na taj način planirane za obnovu, a odluka je donesena 2018., Grad Rijeka je obnovio ili upravo obnavlja već njih 11. Odlukom je broj tih objekata narastao na 17, što znači kako su se popisu, osim Muzeja, dodane osnovne škole *Eugen Kumičić*, Pehlin i Gornja Vežica te dječji vrtići *Vidrice* i *Belveder*. Obnova je svima njima trebala donijeti manju potrošnju energije, povoljniju radnu mikroklimu, produženu trajnost zgrade, manje izdatke za održavanje objekata i manje emisije CO₂ u odnosu prema dosadašnjem stanju. Većina zahvata rezultirala je uštedom toplinske energije namijenjene grijanju, i to za nešto više od 50 %. Dapače, za dječji vrtić *Vidrice* riječ je o 63 % uštede, za Osnovnu školu *Eugena Kumičića* o 67 %, a za vrtić *Belveder* planirana je ušteda od čak 75 %.

Ukupna vrijednost energetske obnove tih šest objekata je 27,8 milijuna kuna, u čemu su 9,2 milijuna kuna nepovratna sredstva iz EU fondova. Grad je sredstva dobio javljanjem na natječaj *Energetska obnova i korištenje obnovljivih izvora energije u zgradama javnog sektora*, koji je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja raspisalo u sklopu Operativnog programa *Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.* Sredstva su osigurana iz Europskog fonda za regionalni razvoj u iznosu od 35 % investicijskog troška, a za ostali se dio Grad morao pobrinuti sam. Odnos bi za Rijeku vjerojatno bio povoljniji da se Ministarstvo graditeljstva nije priklonilo stajalištu da građevine u primorskom dijelu Hrvatske trebaju dobiti manju financijsku potporu za poboljšanje energetske učinkovitosti nego građevine u kontinentalnom dijelu zemlje.

Uglavnom, Rijeka je na taj način dosegula ukupno 250 milijuna kuna nepovratnih europskih sredstava za energetska obnova svojih javnih zgrada. Dodaju li se tomu sredstva koja su dobile gradske ustanove i komunalna društva u gradskom vlasništvu ili suvlasništvu – primjerice, Komunalno društvo *Vodovod i kanalizacija* za svoje je projekte dobilo 1,2 milijarde kuna – Grad Rijeka je

prema povučenim europskim sredstvima na vrhu među jedinicama lokalne i regionalne samouprave u Hrvatskoj. Što je to značilo za Muzej grada Rijeke?

Zgrada te kulturne ustanove ima posebnosti koje je u planiranju obnoviteljskih zahvata valjalo poštovati, pri čemu ponajprije mislimo na njezinu arhitektonsku vrijednost, koja nije smjela biti dovedena u pitanje.

Zgrada Muzeja jedno je od markantnijih zdanja u riječkom središtu. Ne umanjuje to ni činjenica kako je riječ o građevini iz 20. stoljeća koja je gotovo sa svih strana okružena objektima osjetno starijih rodni listova, onima iz 19. stoljeća. Okolne historicističke fasade i interijeri, među kojima prednjače oni Guvernerove palače, projektirani kao spektakularne poruke o moći vlasti, na suvremenog promatrača mogu ostaviti dojam biografski uzbudljivijih i vanjšinom egzotičnijih arhitektonskih ostvarenja.

Mudri znaju kako je o dojmovima suvišno raspravljati, pogotovo imate li pred sobom muzejsko zdanje koje nije bez vlastitih vrijednih i, što je možda jednako važno, stručnim okom primijećenih aduta. Kontrast urbane situacije kojoj je to zdanje postalo aktivnim dijelom ima dijaloških privlačnosti, što je jedna dimenzija priče. Druga pak vodi u smjeru prepoznavanja onih osobitosti zgrade koje joj pridaju atribut zasebno, tj. samostalno važno objekta.

Zgrada je rad hrvatskog arhitekta Nevena Šegvića iz 1976., a podignuta je u dvorištu Guvernerove palače, na mjestu starijega građevinskog dodatka Palači, koji je izvorno služio za gospodarske namjene. Šegvićeva zgrada planirana je kao mjesto koje će udomiti tadašnji Muzej narodne revolucije, a u trenutku otvorenja postala je prvi poratni objekt u Rijeci izgrađen isključivo za kulturne potrebe. Muzej narodne revolucije dotad je funkcionirao u skučenim prostorijama na Trsatu.

Izgled zgrade bio je inspiriran prvom zgradom Muzeja američke umjetnosti Whitney u New Yorku iz 1966., djelom koje je autorski potpisao arhitekt Marcel Breuer. Riječki Muzej izgrađen je s četiri izložbeno-galerijske etaže. Fasade okrenute prema dvorištu riješene su kao jednostavni ravni volumeni u obliku četvrtastih kubusa. Čim je tako moderna graditeljska gesta ušla kao kontrastno

iznenađenje u okolni prostor definiran graditeljskom logikom iz 19. stoljeća, posljedično ga je naglasila. Cijelom širinom prizemlja protegnula se staklena stijena, kojom je u prvi plan stavljen glavni ulaz u muzejski prostor.

Projekt je dobio Republičku i saveznu nagradu lista *Borba* za najbolje arhitektonsko ostvarenje u Hrvatskoj 1976. Struka je procijenila kako je riječ o jednome od najvažnijih ostvarenja Nevena Šegvića iz posljednje faze njegovoga rada.

Muzej narodne revolucije djelovao je kao ustanova do 1994., kada je odlukom Gradskog vijeća organizacijski preoblikovan u Muzej grada Rijeke. Zgrada je 2002. adaptirana zbog potrebe za dodatnim prostorom. Njezina je unutrašnjost tada djelomično izmijenjena, i to tako da su na drugom i trećem galerijskom katu kao privremeno rješenje ugrađene nove međukatne konstrukcije. Na drugom je katu dobiven dodatni prostor za čuvanje muzejskog fundusa, a na trećemu je realiziran dodatni izložbeni prostor.

Nadležna tijela gradske uprave, koja su u siječnju 2019. krenula u postupak javne nabave za izbor izvođača radova i stručnog nadzora, izradu energetske certifikata i ostale s tim povezane poslove, morala su voditi brigu o arhitektonskim odlikama zgrade. Poticaj više za to stigao je upisom zgrade kao preventivno zaštićenog objekta u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. Rješenje je donio Konzervatorski odjel Uprave za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture 2. listopada 2019.

Zahvati na šest zgrada obuhvaćenih tim valom energetske obnove riječkih objekata javnog sektora krenuli su iste, 2019. godine, a u srpnju 2020. u najvećem su dijelu zgrada i završeni. To se odnosi na zgrade obaju dječjih vrtića i svih triju osnovnih škola, što znači kako je rad potom nastavljen samo na zgradi gradskog Muzeja.

Muzej je osvanuo u građevnim skelama u kolovozu 2019., a radnici koji su se na njima pojavili dobili su zadaću sanirati dva ključna elementa njegove ovojnice – fasadu i krov. Glavni projekt za to izrađen je u riječkome arhitektonskom studiju Rechner i njime su uzeti u obzir posebni uvjeti definirani u Konzervatorskom odjelu Ministarstva kulture u Rijeci.

Uvid u početno stanje zgrade potvrdio je valjanost odluke o uključivanju Muzeja na popis objekata kojima je potrebna obnova te je utjecao na odabir rješenja za povećanje njegove energetske učinkovitosti.

Prema utvrđenom stanju zgrade, njezina je nosiva konstrukcija armiranobetonska, zidovi su debljine 20 – 40 cm, s unutrašnjom izolacijom od siporeksa debljine 7 cm te sa završnim slojem žbuke. Bravarija je izrađena od eloksiranih aluminijskih profila u boji mesinga, s termopan bromiranim staklima ta sa spušenim stropom. Na armiranobetonskoj nosivoj konstrukciji bila su zamjetna oštećenja, na pojedinim mjestima toliko velika da se vidjela željezna armatura. Na južnom pročelju zatečen je niz instalacija nešto novijeg datuma, poput onih za

videonadzor, vatrodjavu, parafon i dr. Ulazna staklena stijena opremljena je naknadnim instalacijskim vodilicama, a u njezinoj je blizini korištena dotrajala zaštita od sunca venecijanskim žaluzinama. Ulazni kameni prag imao je vidljive pukotine. Na spoju muzejske zgrade i lapidarija bio je neadekvatno riješen odvod oborinske vode.

Istočna fasada zgrade, s koje se izlazi na krov lapidarija susjednoga Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja, koji je spojno mjesto Muzeja s Guvernerovom palačom i Glazbenom školom, nikad nije vrednovana onako kako je mogao i trebao biti. Uz njezin sjeveroistočni rub postavljena je kotlovnica, a na fasadu su ovješeni plinski bojleri, zatvoreni u čelično-limenu konstrukciju. Zapadno pročelje proteže se usporedno sa Stubama Alberta Arandelovića, s ulazom na prvoj etaži. Stubište je prislonjeno uz Muzej i prolazi ispod ulazne nadstrešnice. Njoj nedostaje pokrov od staklenih prizmi, a konstrukciju je potrebno sanirati. Na sjevernoj fasadi zgrade postavljeno je više naknadnih instalacija, poput električnih i plinskih ormarića te vanjskoga klimatizacijskog uređaja. Pri naknadnom postavljanju plinskih instalacija nije se pazilo na njihov adekvatan razmještaj na fasadi.

Ravni krov zgrade svojedobno je već doživio djelomičnu sanacijsku epizodu, pri čemu su novi slojevi samo dodavani na postojeće. Završni sloj krova čine betonske ploče debljine 5 cm, premda su projektom bile predviđene matonele.

Interijer zgrade nije bio dio aktualnoga obnoviteljskog projekta, ali je i njegovo stanje uzeto u obzir zbog činjenice da i ono utječe na odabir najboljega projektnog rješenja. Slučajno ili ne, upravo je interijer prepoznat kao mjesto gdje je objekt najviše devastiran. Naknadnim zatvaranjem međukatne konstrukcije – što je učinjeno 2002. zbog nedostatka radnoga i izlagačkog prostora te prostora za muzejski depo – cjelokupna se plastika interijera našla izgubljena u prostoru. Isto se može kazati za transparentnost među etažama i doživljaj jedinstvenosti prostora. Neprikladni sadržaji, tipični za muzejsku čuvaonicu koja je uvijek samo vrsta skladišta, doveli su do zatamnivanja dugih vanjskih staklenih stijena na svim pročeljima i do otežavanja pristupa tim stijenama, zbog čega je narušeno prirodno osvijetljenje unutrašnjosti zgrade te je prekinut kontinuitet vizualne komunikacije interijera s eksterijerom i obrnuto.

Posljedično, velik dio odlika Šegvićeva zdanja promijenjen je bez prepoznavanja njegove visoke arhitektonske vrijednosti. Sve je to potaknulo pitanje vraćanja osnovnih obilježja interijera u prvobitno stanje.

Projekt obnove nije stao samo na saniranju onoga što se moralo sanirati zbog oštećenja i dotrajalosti, njime je zgrada morala biti pomaknuta iz nezavidnoga energetskeg razreda C u viši razred. Naravno, sve uz pridržavanje zahtjeva Konzervatorskog odjela, što je u konačnici donijelo izvedbeno rješenje s nekim kompromisnim elementima.

Obnova Muzeja krenula je u kolovozu 2019. i završila u lipnja sljedeće godine. Posao je obuhvatio saniranje dotrajalih mjesta i oštećenja te zamjenu svih dijelova fasadnih otvora. Oštećenja na pročeljima sanirana su u skladu s originalnim arhitektonskim rješenjem, uz poboljšanja koja nisu narušila izvornu autorovu zamisao. Toplinska izolacija pročelja nije postavljena s vanjske strane, što bi bilo povoljnije i tehnički najispravnije, jer bi se time narušile proporcije oblikovnih elemenata pročelja i rješenja pojedinih detalja na njima. Aluminijska je bravarija zamijenjena novom, čija je boja definirana u suradnji s konzervatorima. Dakako, odabrani su profili i staklo boljih izolacijskih obilježja od prethodnih. Raster i tipologija fasadnih otvora nisu se mijenjali. Odabrani profili bravarije manjih su dimenzija od prethodnih, što je išlo u prilog estetskim elementima pročelja. Lamelle na glavnom pročelju zamijenjene su novima, istog tipa. Zatečena je rasvjeta također zamijenjena novom, a to je učinjeno u punoj dužini lamela.

Kao što interijer zgrade nije bio dio projekta energetske obnove, tako to nije bio ni njezin okoliš. To znači kako izvorna zamisao Nevena Šegvića o Muzeju koji neće biti zatvoren u sebe, doslovno i metaforički odijeljen od okruženja, o Muzeju koji će postati kulturni centar vlastite sredine, njezino okupljalište u najboljem smislu riječi, i dalje je ostala neostvarena. Jedan od razloga za to je neprihvatanje Šegvićeve vizije rušenja ili otvaranja povijesnoga visokog zida oko Guvernerove palače, u kojoj danas djeluje Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja. Šegvić je u dvorištu Palače prevideo i manji trg s kamenim pločnikom ispred Muzeja narodne revolucije, smatrajući kako to ne bi bilo na štetu Palače, dapače.

Arhitektova vizija takve uklopljenosti Muzeja u okolno urbano tkivo, znamo, ostala je samo vizija, a na dnevni je red u međuvremenu stiglo pitanje održavanja njegova zdanja u adekvatnom tehničko-građevinsko-energetskom stanju. Zato je projekt energetske obnove Muzeja grada strogo ostao u svojim okvirima, fokusirajući se na betonske, armiranobetonske, zidarsko-fasaderske, krovopokrivačke, limarske, bravarske, izolaterske, hidroizolaterske, staklarske, kamenorezačke, elektroinstalacijske, strojarske, ličilačke i ostale radove. Svi su oni završeni u lipnju 2020. Financijskom se pedantnošću navodi kako je ukupna vrijednost projekta 3 092 497,50 kn, uključujući iznos što je stigao iz europskih fondova, a to je 790 940,46 kn.

Projekt obnove kaže kako će minimalna trajnost kondicijski osnažene fasade i krova, uz redovito održavanje, biti 20 godina.

Primljeno: 17. srpnja 2020.

ENERGY RENEWAL OF RIJEKA CITY MUSEUM

The energy renewal of public purpose structures that the city of Rijeka is implementing, co-financed with money from the European Funds has also covered the facility of Rijeka City Museum, in which this institution has worked since its founding in 1994.

The building was designed by Croatian architect Neven Šegvić in 1976, and was put up in the yard of the gubernatorial palace, on the site of an older structural extension of the palace, originally used for utilities. Šegvić's building was planned as a place that would host the then Museum of the People's Revolution of Rijeka, and at the moment of its opening became the first post-war structure in Rijeka to have been developed entirely for cultural purposes. The Museum of the People's Revolution had previously worked in cramped quarters at Trsat.

The building of this cultural establishment has particular features that needed to be respected in the planning of the renovation operations, meaning primarily its architectural value, which could not be allowed to be compromised. The renovation will bring smaller energy consumption, a better working micro-climate, a longer working life of the building, smaller expenses for maintenance and lower CO₂ emissions than hitherto. Most of the operations resulted in a saving of thermal energy meant for heating, by a little more than 50%.